FLANKERENDE ACTIES IN DE CAMPAGNE TEGEN N- EN TNF-WAPENS

(Aanvulling op rapport over "Een verhulde factor in de kernwapendiscussie")

FLANKERENDE ACTIES IN DE CAMPAGNE TEGEN N- EN TNF-WAPENS

(Aanvulling op rapport over "Een verhulde factor in de kernwapendiscussie")

FLANKERENDE BEINVLOEDINGSACTIES IN DE CAMPAGNE TEGEN N- EN TNF-WAPENS

De campagnes tegen de nucleaire NAVO-bewapening die sinds medio 1977 door de CPN in samenwerking met de Internationale Afdeling van het Centraal Comité van de CPSU (IA/CPSU) worden georganiseerd, zijn vanaf het begin ondersteund door enkele begeleidende acties. Dat betreft in de eerste plaats de bijzondere activiteiten, waarmee de CPN enkele specifieke doelgroepen zoals de kerken, de vakbeweging en de politieke partijen in haar "vredesoffensief" probeert te betrekken. Daarnaast zijn de vredesacties van de CPN steeds vergezeld gegaan van directere interventies vanuit het Sowjetblok, die lopen langs de andere beïnvloedingskanalen, waarover de IA/CPSU en de innig met haar samenwerkende Internationale Afdelingen van de overige Oosteuropese CP-en de beschikking hebben. Ook deze flankerende beïnvloedingsacties beogen eenzijdig het NAVO-aandeel in de atoombewapening verdacht te maken en hebben het vooral voorzien op personen en instanties, die spraakmakend zijn in de Nederlandse kernwapendiscussie.

BEGELEIDENDE CP-ACTIES

Om de publieke opinie te mobiliseren tegen de neutronenbom en de middellange afstandsraketten heeft de CPN met enige specifieke acties geprobeerd de kerken en de vakbeweging mee te krijgen. Deze gelden in de CPN-optiek als twee van de belangrijke buitenparlementaire pressiegroepen, die grote invloed kunnen uitoefenen op de politieke partijen. Bovendien tracht de CPN op verschillende manieren ook rechtstreekser in te spelen op de standpuntbepaling van de politieke partijen en hun vertegenwoordigers.

In de kerkelijke vredesbeweging

Sinds jaar en dag zoeken communisten met hun bondgenotenpolitiek de steun van "progressieve gelovigen" voor acties ten behoeve van gedeeltelijk of ogenschijnlijk gemeenschappelijke doelstellingen, waarvan die voor vrede en veiligheid altijd een der voornaamste is geweest. Dat streven heeft meer kans van slagen gekregen sinds er in de kerken een "linkse" stroming ontstond, die het kapitalisme als bron van alle kwaad en onderdrukking ging zien en het begrip "klassenstrijd" aan het marxisme ontleende om de weg naar "de bevrijding" te wijzen. Door deze opening wisten CPN-leden ondermeer binnen te dringen in de in 1974 uit de NCSV voortgekomen Nederlandse afdeling van de internationale beweging "Christenen voor het Socialisme" (CvS). Tegen het eind van de jaren zeventig hadden zij de CvS-Nederland omgevormd tot een heuse mantelorganisatie van de CPN, die zichzelf beschouwt als een proletarische voorhoede binnen de kerken en onverholen kiest voor het wetenschappelijk marxisme als methode en de socialistische maatschappij als doel. Weliswaar maken nog steeds heel wat echte idealisten deel uit van de CvS, maar de CPN heeft er een vaste greep op omdat tegen 1980 alleen al de beide secretarissen partijlid waren evenals zes van

egen stuurgroepleden en de helft van de redactieleden van het CvS-orgaan "Opstand". Door de "materialistische exegese" van bijbelgedeelten en de praktische organisatie van acties tegen allerlei misstanden probeert de CvS de idee van de klassenstrijd te verbinden met de binnenkerkelijke verontrusting over zaken als (atoom-)bewapening, racisme en onderontwikkeling, die allemaal uit "de kapitalistische structuren" verklaard worden. Zij heeft met haar ideeën enige ingang gevonden aan de kerkelijke basis en bij een aantal predikanten en theologen, wat haar bijzonder geschikt maakt als beïnvloedingskanaal in een campagne zoals de N-actie.

Bovendien heeft de CPN sinds het eind van de jaren zestig een sterke positie verworven in de universitaire wereld en niet in het minst aan confessionele universiteiten en theologische faculteiten. Door haar leden daar strak te organiseren kan de partij een onevenredig grote rol spelen op sommige faculteiten en in de studentenbeweging als geheel. In Amsterdam heeft de CPN bijv. een "kerngroep" opgezet van leden-studenten aan de UvA en de VU, om die apart te scholen en in te zetten voor de organisatie van acties en de mobilisatie van medestudenten en andere universitaire relaties. Zo is nog niet zo lang geleden uit rspublicaties van (ex-)CPN-studenten bekend geworden hoezeer de Amsterdamse studentenvakbond ASVA jarenlang vanuit het partijbureau is gemanipuleerd. Het zelfde geldt echter van haar zusterorganisatie aan de VU (de SRVU), waarvan het bestuur in het jaar voor de start van de N-actie voor meer dan driekwart uit CPN-leden bestond, terwijl vier van de zes redacteuren van het SRVU-blad Pharetra eveneens lid van die partij waren.

Door dit soort relaties wist een groepje CPN-studenten en CvS-ers binnen korte tijd ruim honderd theologen, predikanten, kerkelijke vertegenwoordigers e.d. te interesseren voor een advertentie in Trouw van 21 september 1977, waarin zij veelal geheel te goeder trouw hun "mede-christenen" opriepen hun adhesiebetuigingen voor het "Initiatief Stop de N-bom" te sturen aan het adres van een CPN- bestuurder. De advertentie vestigde tevens de aandacht op de vorming van plaatselijke "Stop de N-bom"-werkgroepen, waarbij zich al spoedig tal van kerkmensen aansloten. Niet te onderschatten is de gestage inwerking op gemeenteleden van vaak goedbedoelde pastorale aansporingen om in een kwestie als die van de "demonische" neutronenbom leur te bekennen. Zo kreeg de CPN vanuit de kerken een ondersteuning voor haar N-campagne, die haar ook zelf nog verraste. Die steun was niet alleen gelegen in de deelname aan "Stop de N-bom"-manifestaties of in de grootscheepse inzameling van handtekeningen in de kerkelijke gemeenten, maar meer nog in de

doorwerking die dit had in een confessionele partij als het CDA, dat in de b itvorming over de kernbewapening zo'n gewichtige rol moest gaan spelen. Niet voor niets maakte De Waarheid op 30 januari 1978 met nauwelijks onderdrukte uitbundigheid melding van het besluit tot deelname aan de N-campagne door de ARJOS, die daarmee haar eerdere oproep aan het CDA zou hebben willen onderstrepen om zich tegen de neutronenbom uit te spreken.

Vooral de CvS-leden zijn in opdracht van de CPN onmiddellijk aan de slag gegaan om de N-actie te introduceren in de kerken en in het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) en om vertegenwoordigers uit die kringen te betrekken bij de oprichting van de ongeveer 350 plaatselijke werkgroepen. Nu was het IKV vrijwel gelijktijdig begonnen met een eigen massa-actie "Help de kernwapens de wereld uit, te beginnen uit Nederland", waarmee het na jaren van abstracte discussie doelbewust overstapte op een concretere vorm van verzet, die wel wat overeenkomst vertoonde met de buitenparlementaire CPN-aanpak. Daarop inspelend heeft de CvS meteen haar inzet en organisatievermogen aangewend om ook de inmiddels 400 plaatselijke IKV-kerngroepen van de grond te helpen krijgen. Op die wijze ontstond er een natuurlijke osmose tussen "Stop de N-bom"-werkgroepen en de in de- de plaatsen opererende IKV-kernen, die in hun gezamenlijk optreden van de ervaren CPN-activisten konden leren wat volhardende "machtsvorming van onderop" vermag. In de Haagse Post van 15 december 1979 heeft de IKV-secretaris toegegeven dat de beide vredesbewegingen "elkaar mooi aanvullen en elkaar ook heel nadrukkelijk versterken", waarbij het anti-N-bom initiatief "veel kerkmensen heeft gemobiliseerd, die niet zo tot demonstreren geneigd zijn". In hetzelfde artikel bevestigde van het Samenwerkingsverband dat er tussen de twee bewegingen "op plaatselijk niveau wel een zekere overlap is" en dat "in een aantal gevallen onze mensen hebben meegeholpen IKV-kernen op te zetten", die op hun beurt weer hebben "meegeholpen aan onze handtekeningencampagne". Onomwonden signaleerde hij binnen het IKV het optreden van "veel communisten, christencommunisten", met welke laatste categorie hij stellig vooral de CvS-mensen bedoelde.

Blijkens een verslag in het nummer van juli 1979 van haar blad "Opstand" heeft de Nederlandse CvS op de Europese CvS-conferentie in Milaan in april 1979 verklaard hoge prioriteit te geven aan de opbouw van de plaatselijke IKV-kernen, de introductie van de N-campagne in de kerken en de bevordering van de samen- king tussen de specifiek kerkelijke en niet-kerkelijke vredesbewegingen. Zij betoogde het IKV te willen doordringen van de noodzaak tot buitenparlemen-

taire machtsvorming, tot afbraak van anti-communistische sentimenten en tot ud van de eigen identiteit als officiële vredesbeweging van de kerken, die immers zoveel meer gewicht in de politieke schaal kan leggen dan een randkerkelijke actiegroep. Verder kondigde de CvS in Milaan reeds aan de IKV-actie te willen internationaliseren in het kader van de (door Moskougetrouwe Oosteuropeanen gedomineerde Praagse) Christelijke Vredesconferentie, waarop in hoofdstuk II nog zal worden teruggekomen. Het gaat beslist niet aan "de hand van Moskou" achter de IKV-actie te zien zoals wel eens wat al te gemakkelijk wordt gedaan, maar het is wel zeker dat CvS-leden - en daarachter de CPN - er flink aan hebben meegeholpen dat de meestal wat contemplatieve en introverte kerkelijke vredesgroepen de laatste jaren zoveel gerichter en virulenter zijn gaan optreden. In een enkel geval kon worden vastgesteld dat uit die hoek ook elementen zijn aangedragen voor de argumentatie van het IKV. Een aantal opmerkelijke IKV-publicaties staat bijv. op naam van een CPN-er die op verschillende fronten actief blijkt voor de CPN-campagne tegen de kernbewapening.

In de vakbeweging

De CPN probeert eveneens de FNV van binnen uit aan te zetten tot een geprononceerde stellingname in het vredesvraagstuk, waaraan ook parlement en kabinet zich het nodige gelegen zullen moeten laten liggen. Nu maken CPN-leden gemiddeld slechts ongeveer één procent uit van het FNV-ledenbestand, maar zij blijken zich door hun activisme en gedisciplineerd optreden soms disproportioneel te kunnen laten gelden tijdens vakbondsledenvergaderingen, waarop de opkomst meestal de één tot anderhalf procent niet te boven gaat. Dat geeft hen de gelegenheid de boventoon te voeren in sommige geledingen van de vakbeweging, waarin zij relatief sterk vertegenwoordigd zijn. Dat is bijv. het geval in enkele delen van de Industriebond (o.a. bij Hoogovens, waar een CPN-bedrijfsgroep steeds weer vooraanstaat in voorkomende bedrijfsacties) en in de Amsterdamse afdelingen van ABOP en Bouwbond, waarvan in beide gevallen de bestuurszetels voor minstens tweederde door CPN-leden bezet worden. Ondermeer langs deze invalshoek tracht de CPN de FNV als geheel te dwingen tot een snelle positiebepaling in een nota over vrede, veiligheid en defensie. De FNV-leiding heeft een commissie o.l.v. hoofdbestuurder ingesteld om een derlijke nota te produceren, maar voelt er - met uitzondering van een enkele aangesloten organisatie zoals de Voedingsbond - weinig voor zich met al te expliciete uitspraken in de politieke discussie te mengen.

Om de FNV toch tot een overhaast standpunt te verleiden kwamen medio 1980 ele vakbondskaderleden bij Hoogovens rond CPN-districtsbestuurder met een eigen discussienota over vrede en veiligheid. Ook elders in de Industriebond heeft een aantal leden, onder wie enige CPN-ers, een stuk geschreven onder de titel "Vrede en Veiligheid, Ontwapening en Militaire Productie", waarin gewaarschuwd wordt voor de gevaren van de (atoom)bewapening - ook voor de werkgelegenheid. De Amsterdamse afdeling van de Bouwbond wendde zich in een brief tot de FNV-leiding om in deze aangelegenheid met bekwame spoed kleur te bekennen. De ABOP-afdeling Amsterdam drong reeds op duidelijke Bondsuitspraken aan tijdens de Algemene Vergadering in 1979, waarop het ABOP-hoofdbestuur een commissie in het leven riep om een rapport op te stellen, dat intussen verschenen is onder de titel "Met het oog op onze veiligheid". De vijfmanscommissie telt minstens twee CPN-leden en heeft voor haar studie verschillende deskundigen geraadpleegd, onder wie ook het al eerder genoemde CPN-kaderlid . Het rapport dat op een speciaal ABOP-congres in voorjaar 1981 ter behandeling staat, roept op tot eenzijdige stappen in de vorm van verwijdering van alle atoomwapens van Nederlands grondgebied en opzegging van het Nederlands NAVO-lidmaatschap. Het pleit or steun aan de vredesbewegingen "Stop de N-bom" en IKV en tenslotte voor een "democratische machtsvorming", die de politieke partijen moet achtervolgen om te zorgen voor een parlementaire meerderheid voor een "alternatief vredesbeleid". De commissie wil dit rapport aan de orde zien gesteld in de FNV als geheel, waarvan "de verantwoordelijkheid niet ophoudt bij sociaal-economische belangenbehartiging". Tot dusverre hebben zulke geluiden overigens minder weerklank gevonden in de vakbeweging dan in de kerken.

In de politieke partijen

De politieke partijen krijgen rechtstreeks te maken met de CPN-campagne doordat leden van hun plaatselijke afdelingen meedraaien in de locale werkgroepen van het Samenwerkingsverband en van daaruit de discussie in eigen huis op gang brengen. Landelijke politici worden bij spreekbeurten in de provincie geconfronteerd met goed geprepareerde discussianten, die hun gedegen informatie putten uit bronnen als het N-bulletin en die het publiek door hun betoogtrant in de regel op hun hand hebben. Op landelijk niveau speelt zich dat af in het z.g. "Permanent Overlegorgaan tegen de Kernbewapening", waarin al spoedig na de oprichting in mei 1978 werd geparticipeerd door woordvoerders van zes politieke partijen (PvdA, CDA, D'66, CPN, PPR en PSP), van drie vredesbewegingen (Samen-

werkingsverband, IKV en Pax Christi) en tot merkbare vreugde van De Waarheid oo or FNV-hoofdbestuurder De CPN stond in de persoon van J.F. WOLFF aan de wieg van het Overlegorgaan,

De PPR had zich als enige politieke partij bij het "Stop de N-bom" initiatief gevoegd. Het Permanent Overlegorgaan is uiteraard niet een gemakkelijk vanuit de CPN te manipuleren beïnvloedingsinstrument, maar wel een op elk gewenst moment te activeren platform om de andere participanten publiekelijk ter verantwoording te roepen over de kernwapenkwestie. Dat is tot dusver twee keer gebeurd tijdens studieconferenties op 7 april 1979 en 20 januari 1981, die werden georganiseerd in samenwerking met de Vakgroep polemologie van de VU

laatste gelegenheid werd door de NRC van 21 januari 1981 geschilderd als "een uitwedstrijd" van de fractieleiders van PvdA, CDA en D'66, die "slechts konden proberen hun vooraf vaststaande nederlaag zo beperkt mogelijk te houden", en die in deze eenzijdige kontekst volgens de eveneens aanwezige ertoe verlokt werden het "elk nog mooier te zeggen dan de ander".

. Bekend is dat J.F. WOLFF op 5 februari 1978 tijdens een bijeenkomst van de vaste Kamercommissies voor Defensie en Buitenlandse Zaken de Nederlandse regering voorstelde het initiatief te nemen tot een soort tweede Europese Veiligheidsconferentie, die zich niet zozeer met kwesties als mensenrechten moest bezighouden, maar primair met ontwapeningsaangelegenheden - inzonderheid met de afschaffing of beperking van de eurostrategische kernwapens. Enkele maanden later, op 15 mei, deden de W.P.-ministers van Buitenlandse Zaken in Boedapest eveneens een oproep tot het houden van een Europese ontwapeningsconferentie volgens de "Helsinki-formule". Kort na een bezoek aan Moskou in oktober 1979 drong WOLFF tijdens de behandeling van de defensiebegroting aan de vooravond van de NAVO-beslissing over de TNF-modernisering er bij de regering op aan in die kwestie "zonodig :n Nederlandse stappen te ondernemen bij de Sowjetregering in de zin van wederzijdse consultatie". Hij onderbouwde dat met uitspraken van BREZHNEW in

een Prawda-interview van de vorige dag.

Voor het overige bemiddelt de CPN bij herhaling in het tot stand komen van Oost-Westcontacten, die Moskou voor politieke doeleinden kan benutten.

SOWJETBEINVLOEDING LANGS ANDERE KANALEN

De vredesacties van de CPN vallen samen met meer rechtstreekse Oosteuropese interventies via de andere beïnvloedingskanalen, te weten de internationale communistische mantelorganisaties, de Oost-Westuitwisseling in de kerkelijke en politieke sfeer en de hier opererende Oosteuropese ambassades en inlichtingendiensten. Deze operaties worden eveneens gecoördineerd door de IA/CPSU, die het niet alleen volledig voor het zeggen heeft in de internationale mantelorganisaties, maar ook de richtlijnen geeft voor de vanuit het Sowjetblok geëntameerde uitwisseling met de westerse wereld en voor het optreden van de Oosteuropese ambassades en inlichtingendiensten.

De internationale communistische mantelorganisaties

Zoals eerder aangestipt heeft de Wereld Vredesraad (WVR) door bemiddeling van de IA/CPSU vanaf het najaar 1977 haar acties tegen de N-bom en de eurostrategische wapens mede afgestemd op de CPN-campagne. De WVR heeft daarmee via haar nationale filialen in landen als Denemarken en België redelijk succes geboekt en heeft in dat kader ook enige grootscheepse internationale evenementen geprogrammeerd, waarvoor ze nogal wat Westeuropese politici wist warm te krijgen, onder wie ook een paar Nederlandse. Genoemd kunnen worden enkele recente bijeenkomsten, die model staan voor dergelijke manifestaties.

Van 22 tot 27 september 1980 kwam in Sofia het zg. "Wereldparlement van Volkeren voor de Vrede" bijeen, dat in het teken stond van pogingen om de NAVO-besluiten inzake de TNF-wapens terug te draaien. De manifestatie was officieel georganiseerd door het Internationaal Liaison Forum van Vredeskrachten, dat in feite een verlengstuk of beter een extra verhulde verschijningsvorm is van de WVR, waarvan de president R. CHANDRA eveneens als voorzitter optreedt en de IA/CPSU-"vredesverantwoordelijke" O.S. KHARKHARDIN de sleutelpost van algemeen secretaris beheert. Al tijdens de NAVO-beraadslagingen in december 1979 in Brussel was een WVR-delegatie o.l.v. CHANDRA naar Moskou gekomen om over tegenmaatregelen te spreken met het Sowjetvredescomité en met CC-secretaris en plv. Politburolid

B PONOMARJOW, die hoofd is van de IA/CPSU. Een week later besloot de WVR-top in Helsinki tot bijeenroeping van het Wereldparlement, waarvoor een speciaal voorbereidingscomité zo breed mogelijk samengestelde nationale afvaardigingen uit heel Europa moest zien te interesseren.

Voor Nederland kwam de voorbereiding voor rekening van het Nederlands Comité voor Europese Veiligheid (NCEVS) en de Vereniging van Anti-Fascistische oud-verzetstrijders Nederland (AFVN), de nationale filialen van resp. de WVR en de FIR (een andere internationale mantelorganisatie van oud-verzetstrijders). Beide organisaties worden overheerst door buiten de CPN staande communisten, die tijdens het jarenlang internationaal isolement van de partij Moskou zijn trouw gebleven en die over vrij veel goede relaties in de Nederlandse politiek eschikken. Zij wisten een betrekkelijk brede Nederlandse delegatie bijeen te krijgen met o.a. de internationaal secretarissen van de PSP en de PPR en enkele PvdA-leden. Enigszins gebelgd over de inschakeling van twee "dissidente" communistische organisaties stuurde de CPN op eigen gelegenheid een bestuurslid . die in Sofia een afzonderlijk onthaal kreeg.

zien van een enkele wanklank verliep het Wereldvredesparlement in grote eensgezindheid. Het slotappel, "Charta"(!) genaamd, veroordeelde op zeer eenzijdige wijze de Amerikaanse "nieuwe atoomstrategie, die gebaseerd is op de doctrine van de beperkte kernwapenoorlog", en riep op tot onderhandelingen over "nucleaire middellange afstandswapens en vooruitgeschoven systemen" en tot een "conferentie over militaire ontwapening en ontspanning in Europa". Op een persconferentie na afloop stelde CHANDRA tevreden vast dat "de belangstelling van de gedelegeerden voor BREZHNEW's begroetingsboodschap en voor de rede van PONOMARJOW" had uitgewezen dat "de vredespolitiek van de Sowjet Unie een zaak is die alle volkeren nastreven". Deze bijeenkomsten hebben vanzelfsprekend geen ogenblikkelijk resultaat, maar mikken op de lange termijn en vooral op steeds weer nieuwe contacten, die op den duur hun nut kunnen bewijzen. De voltallige Nederlandse delegatie verklaarde in een perscommuniqué na terugkeer in eigen land, dat de "in Nederland weinig bekende"WVR geslaagd was met haar "grootse manifestatie ten gunste van vrede en ontwapening", die "een unieke gelegenheid bood tot het leggen van contacten met heel veel verschillende mensen, groepen en organisaties".

Het was opnieuw het Internationaal Liaison Forum van Vredeskrachten, dat z. eind 1980 in een persoonlijke brief - ondertekend door algemeen secretaris KHARKHARDIN - richtte tot een exclusief aantal voormannen in de Nederlandse politiek om hen uit te nodigen voor een bijeenkomst op 14 en 15/1-'81 in Wenen, die voorbereidingen moest treffen voor een later dit jaar te houden "Wereldconferentie-dialoog over ontwapening en détente". Zich pousserend als een steeds meer erkend platform voor samenwerking van "de meest uiteenlopende ideologische richtingen" en schermend met politieke relaties in tientallen landen stelt het Liaison Forum de aangeschrevenen voor zo'n wereldconferentie te helpen organiseren om te komen tot een "juiste en redelijke oplossing van moeilijke situaties die vrede en veiligheid bedreigen". Met veel strijkages en eerbetoon wordt hen tevens gevraagd "lid te worden van de stuurgroep van welbekende politieke figuren en leiders van verschillende partijen namens wie en onder wier leiding heel de toekomstige arbeid voor de bijeenroeping van de conferentie gedaan kan worden". De WVR is de laatste jaren telkens al in de weer geweest voor zo'n Wereldontwapeningsconferentie, die voor de Sowjet Unie optimale condities moet scheppen voor de in 1982 geplande buitengewone zitting van de VN-Assemblee over ontwapening.

...re internationale communistische mantelorganisaties bijv. voor vakbonden (WVV), vrouwen (IDVF), studenten (IUS) en jongeren (WFDJ), proberen elk hun eigen doelgroep te winnen voor de "vredespolitiek" van de Sowjet Unie, al zijn daar minder gegevens over bekend. Illustratief is de succesvolle poging van de WFDJ in 1980 tot institutionalisering van Europese samenwerking tussen communistische en niet-communistische jongeren- en studentenorganisaties, die in de eerste plaats gestalte moeten gaan krijgen op het gebied van vrede en veiligheid. Alle internationale mantels streven naar zo'n paneuropees samenwerkingsverband, omdat daarin voor de communistische deelgenoten altijd een overwicht is weggelegd door hun hoge organisatiegraad en grote discipline. De WFDJ is hierin geslaagd na een serie consultatieve bijeenkomsten, laatstelijk in augustus 1980 in Hilversum. In dit overleg tussen enerzijds de WFDJ en anderzijds de CENYC (de koepel van nationale jongerenorganisaties van de westerse en neutrale Europese landen) met haar zuilenorganisaties voor socialistische, christen-democratische, liberale en radicale jongeren, kwam men tenslotte zo dicht tot elkaar, dat op 14 en 15 oktober 1980 in Boedapest een "constituerende vergadering" kon plaatsvinden, waarop "overeenstemming bereikt werd over een raamwerk voor paneuropese ...geren- en studentensamenwerking".

die onderhandelingen is een vooraanstaande rol gespeeld door het overkoepelend comité van Nederlandse jongerenorganisaties, het NPIJ, dat aangesloten is bij de CENYC. Fungerend CENYC-president is nl. de voorzitter van het NPIJ, die op nationaal vlak een krachtig voorstander is van linkse samenwerking inclusief de communisten. Meer op de achtergrond werd een bijdrage geleverd door de in de internationale mantelsfeer zeer ervaren CPN-er die belast was met de organisatie van de Hilversumse voorbereidingszitting en deel uitmaakte van de Nederlandse viermans-delegatie, welke in Boedapest de raamovereenkomst ondertekende. In die overeenkomst staat de samenwerking op het terrein van vrede en veiligheid voorop, toegespitst op een "actieve bijdrage" aan de Europese Veiligheid. Enkele maanden hierna maakte een aantal Nederlandse jongeren deel uit van een CENYC-delegatie, die van 19 tot 23 januari 1981 aanwezig was op een door de WFDJ in Helsinki gehouden "Wereldforum van jongeren en studenten voor vrede, ontspanning en ontwapening".

Oost-Westuitwisseling in kerkelijke kring

Nederlandse kerkelijke basis- en vredesbewegingen staan in de laatste jaren de groeiende belangstelling van Oosteuropese kerken en aanverwante organisaties die zich op nationaal vlak over het algemeen nauwelijks mogen laten horen, maar opmerkelijk veel speelruimte krijgen om internationaal te ijveren voor vrede en veiligheid. Nu wordt in die landen het regeringsbeleid inzake de beperkte reis- en uitwisselingsmogelijkheden vastgesteld op aanwijzing van de Internationale Afdelingen van de CP-en daar, die daarin zo hun eigen overwegingen laten meespelen De kerkelijke en "confessionele" instituten, die zich in Oost-Europa met buitenlandse contacten mogen inlaten, blijken nogal eens nauwe verbindingen met het regiem te hebben en er een internationale oriëntatie op na te houden, die in elk geval nooit in strijd komt met de officiele "vredespolitiek". In de contacten tussen kerkelijk Nederland en Oost-Europa neemt Oost-Duitsland reeds vanwege de taal en de geografische nabijheid een eerste plaats in, gevolgd door de Sowjet Unie, Polen enz. In dit verkeer vallen steeds dezelfde organisaties op, waarvan hierna enkele voorbeelden worden genoemd.

De Berlijnse Conferentie van Katholieke Christenen (BC) werd in 1964 buiten de R.K. clerus om opgericht door de Oostduitse Vredesraad teneinde katholieke gelovigen in een vredesbeweging te bundelen en regelmatig bijeen te brengen op internationale conferenties in Oost-Berlijn. De BC kan de reis- en verblijfkosten

van .ar gasten en conferentiegangers geheel voor haar rekening nemen, omdat zij gefinancierd wordt door het Nationale Front, dat alle Oostduitse "politieke partijen" en maatschappelijke organisaties overkoepelt en zo dwingt tot erkenning van de leidende rol van de SED (Oostduitse CP). Er bestaat een enge band tussen de BC en de verderop nog ter sprake komende Ost-CDU, de "politieke partij van Oostduitse christendemocraten", die zich aan de leiding van de SED onderwerpt en zich getrouw aan haar buitenlandse politiek conformeert. Heel wat Nederlanders hebben in de loop van de tijd de conferenties in Berlijn bijgewoond, onder wie leden van Pax Christi en van de PPR.

In februari 1980 is na overleg met de (Praagse) Christelijke Vre-..conferentie overeengekomen dat de BC onder de katholieken in Europa propaganda zal voeren voor de door Moskou voorgestane détentepolitiek en tegen de NAVO. Tijdens een bezoek in september 1980 aan Nederland deelde BC-secretaris dr N. KRAJA mee dat de BC zich ook hier te lande wilde vestigen o.a. in overleg met Pax Christi. Begin 1981 is inderdaad een werkgroep Nederland van de BC op..icht bestaande uit een tiental personen afkomstig van o.m. de (Praagse) Chr..stelijke Vredesconferentie in Nederland, de Basisbeweging Nederland, Pax Christi en de PPR. Men stelt zich vooral ten doel om internationale bijeenkomsten van de BC te helpen voorbereiden, informatie te verspreiden en de contacten met Oost-Europa te coördineren.

De (Praagse) Christelijke Vredesconferentie (CVC) is in 1958 door enige .jechoslowaakse predikanten opgericht als dialooginstrument tussen marxisme en christendom in Oost en West, maar is na de WP-inval in Tsjechoslowakije in 1968 in Oosteuropese handen getransformeerd tot een willig instrument voor de buitenlandse Sowjetpolitiek. Vooral de CVC/DDR heeft nauwe relaties met Nederland, die o.a. lopen via het in Berlijn gevestigde Hendrik Kraemerhaus. Dat is de thuishaven van de Nederlandse Oecumenische Gemeente in de DDR en West-Berlijn, die pretendeert een eigen bijdrage aan de opbouw van het socialisme te willen leveren. De in de CVC zeer actieve heeft de leiding van deze Gemeente en voert tevens het bewind over het Kraemerhaus, dat het CVC-secretariaat voor West-Berlijn beheert.

Vo bestaat er een innig contact met de CVC/Nederland, waarin sinds de verzoening tussen de CPN en de Oosteuropese CP-en een centrale plaats wordt ingenomen door het aen CPN-lid .

Hij heeft zich de laatste jaren ook een belangrijke positie verworven in de internationale CVC-organisatie en verblijft in dat verband vrij veel in Oost-Europa. De man . wist eind 1979 gedaan te krijgen dat de Nederlandse beweging Christenen voor het Socialisme (CvS), waarvan hij voorheen stuurgroeplid is geweest, zich als collectief lid aansloot bij de CVC/Nederland, en is er sindsdien op uit ook het IKV en Pax Christi tot aansluiting over te halen. Op 17 oktober 1979 organiseerde hy op Oostduitse wens in Leiden een bijeenkomst voor een beperkt aantal leden van CVC, CvS en de WoEP (zie hierna) in aanwezigheid van SED-filosoof F.HARDER en Ost-CDU vice-voorzitter Dr W. HEYL. Op het programma stond de gezamenlijke verantwoordelijkheid van christenen en communisten voor de vrede, maar uit de discussie bleek dat Dr HEYL vooral belang stelde in relaties met Pax Christi.

D C/DDR is evenals de BC hecht verbonden met de Ost-CDU. De secretaris van de CVC/DDR C. ORDNUNG, die zelfs in eigen gelederen geldt als een wel erg trouwe regiem-supporter en die verschillende keren Nederland bezocht, is bijv. tegelijkertijd studiesecretaris van de Ost-CDU. Beide organisaties zijn sterk verweven met het regiem en kunnen zich uit dien hoofde allerlei politieke en kerkelijke contacten met bijv. Nederland permitteren, die normalerwijze niet in de officiële Abgrenzungspolitiek zouden passen. Toen het Nationale Front eind 1979 een massale handtekeningenactie onder de Oostduitse bevolking organiseerde ter ondersteuning van BREZHNEVs ontwapeningsvoorstellen van 6 oktober 1979, spoorde de CVC/DDR onwillige kerkmensen aan hieraan toch vooral mee te doen uit oecumenische solidariteit met christelijke vredeskrachten als het Nederlandse IKV, die zich in het Westen ook zo inspannen voor ontspanning en tegen atoomraketten. Na de Sowjetbezetting van Afghanistan in december 1979 kwamen reeds een maand later de secretaris-generaal van de CVC, de Tsjech L. MIREJOWSKI, en diens plaatsvervanger, de Rus S. FOMIN, naar Nederland om hoogstpersoonlijk hun geestverwanten hier te overtuigen van de juistheid van dat Sowjetoptreden en van de noodzaak om juist na het NAVO-moderniseringst uit van december 1979 de Oost-Westcommunicatie gaande te houden en de contacten tussen gelovigen uit te breiden.

De jectgroep "Vredesvragen" van de theologische studieafdeling van de Bond van Evangelische Kerken in de DDR (BEK) heeft tot taak de Oostduitse gemeenten onderwijs over vrede en ontwapening te geven, dat in de DDR-constellatie evenwel onmogelijk tegen de officiële politiek kan indruisen. Sinds mei 1978 heeft het IKV een steeds intensievere uitwisseling gehad met de Projectgroep, waarin het blijkens de Vredeskrant van september 1979 een "natuurlijke" gesprekspartner zegt te hebben gevonden, die zelfs een voorsprong heeft in het theologisch doordenken van het vredesvraagstuk. Volgens de Vredeskrant heeft de uitwisseling van ervaringen geleid tot een praktisch program voor de toekomst, behelzend de gemeenschappelijke voorbereiding van een tentoonstelling over de kernwapenwedloop en de reacties daarop in Nederland en de DDR en voorts de bevordering van uitwisseling tussen plaatselijke kerken en groepen in beide landen. Bedoelde tentoonstelling is intussen door het Polemologisch Instituut te Groningen samengesteld en de uitwisseling tussen kerkelijke groepen en (IKV-)kernen is volop in gang gekomen.

In de contacten over en weer wordt aan Nederlandse kant een forse rol gespeeld d ie Werkgroep Oost-Europa Projecten (WOEP) en de Sectie Oost-Europa van de z.g. Basisbeweging Nederland. De WOEP is in 1977 - evenals de CvS - uit de NCSV voortgekomen en stelt zich ten doel mensen en organisaties beter op de hoogte te brengen van de situatie in Oost-Europa door middel van informatie, conferenties en reizen teneinde zo het koude-oorlogdenken af te breken en te leren van de socialistische samenlevingen. De in Utrecht gevestigde Werkgroep, die een subsidie van CRM ontvangt, heeft twee full-time secretarissen in dienst,

beiden CPN-lid en met grote Oosteuropese ervaring. De WOEP concentreert zich voornamelijk op de DDR, waarheen ze in samenwerking met de CVC/DDR en het Kraemerhaus een reeks grondig voorbereide excursies en studiereizen verzorgde voor werkende jongeren, scholieren, studenten en ook kerkelijke groepen. Van 31 mei tot 8 juni 1980 organiseerde de WOEP bijv. een "Vredesreis" door de DDR voor elf IKV-kernleden onder leiding van

De groep maakte ondermeer haar opwachting bij CVC/DDR-secretaris C. ORDNUNG en bij Ost-CDU vice-voorzitter Dr HEYL, maar ook bij een plaatselijke CVC-afdeling, waar enig voorzichtig wantrouwen opklonk tegen de top van CVC/DDR en Ost-CDU als zou die het regiem teveel naar d nd praten. Op de evaluatiebijeenkomst van het reisgezelschap na afloop werd deze kritiek wel te berde gebracht, maar werd niettemin uitgesproken dat de CVC/DDR "steun" verdient. Een deelnemer van de reis noemde tegenover een

)ur. .st als een van de grootste winstpunten van het bezoek de voorgenomen .tbreiding van predikantenuitwisselingen, die van belang heette "als we van e atoomwapens af willen".

e Sectie Oost-Europa van de Basisbeweging Nederland wil kerkelijke basisgroe-en in contact brengen met Oosteuropese gemeenten, die de socialistische maat-chappij serieus nemen en over hun positie daarin positief willen discussiëren. eïnteresseerde basisgroepen worden op informatieavonden verder voorgelicht oor de Sectie om bij voldoende belangstelling oriëntatiereizen te gaan maken .aar de DDR in samenwerking met de WOEP en het Kraemerhaus. Op 19 april 1980 .ield de Basisbeweging een studiedag als verdiepings- en ontmoetingsgelegen-le.. voor leden van basisgroepen, die zich sterk willen maken tegen de voort-ende bewapeningswedloop. Hoofdgasten waren naast IKV-voorzitter ie beide in de CVC zeer actieve . en prof. C.J. KALTENBORN van de Humboldt Universiteit. In februari 1981 werd in de DDR een "Basisseminar" gehou-den met deelname uit zes landen uit Oost en West, waaronder de DDR (o.a. de Ost-CDU- en CVC/DDR functionaris ORDNUNG) en Nederland (o.a. enkele IKV-ers). Men sprak daar een door KALTENBORN voorbereide "vredescatechismus" die het wantrouwen tussen Oost en West moet helpen wegnemen en de contacten over en weer bevorderen.

Van 26 tot en met 28 september 1980 vond in "Woudschoten" te Zeist een groot Congres over Atomaire Ontwapening plaats, waarvan de CvS-Nederland al op een c ferentie in Milaan in april 1979 had aangekondigd dat het de IKV-actie .Help de kernwapens de wereld uit, enz." zou moeten internationaliseren in het kader van de CVC (zie hoofdstuk I). Na aanvankelijke aarzeling is het IKV tenslotte toch in zee gegaan met dit congres, dat georganiseerd werd door de CVC en de CvS in samenwerking met o.a. het Kraemerhaus en de NCSV. Interna-tionale CVC-kopstukken waren veruit in de meerderheid in zowel het adviescomité als het steering-committee, waarin verder zitting was genomen door functiona-rissen van o.a. de Wereldraad van Kerken, IKV, WVR en de Italiaanse CP, al presenteerden de laatsten zich niet in die kwaliteit. Aldus kwam de beoogde verstrengeling van de communistisch en christelijk geïnspireerde vredesbeweging-en ieuw een stapje dichterbij. In het verslag van het Congres werd opgenomen een in zomer 1980 door de Wereldraad van Kerken uitgegeven verklaring, waarin

ade :r gepleit wordt voor een internationale hoorzitting over de bedreiging an de wereldvrede door een kernoorlog. Later werd bekend dat deze "wetenschap-elijke hearing" in november 1981 in Amsterdam zal plaatsvinden en dat daaraan .a. zal worden deelgenomen door vertegenwoordigers van de CVC en de Russisch rthodoxe Kerk.

ok de Russisch Orthodoxe Kerk (ROK) heeft recentelijk steeds meer contact ezocht met Nederlandse kerkelijke instellingen en vredesbewegingen. De ROK mag n de Sowjet-Unie zelf blijkens de Wet op de Religie op geen enkele wijze naar uiten treden en staat onder een strikte staatscontrole, waaraan op alle niveaus racht wordt bijgezet door de Regeringsraad voor Religieuze Aangelegenheden en aar regionale gevolmachtigden. Deze Raad heeft zo'n beslissende invloed op o.a. e .enoeming van bisschoppen en priesters, dat zij in 1975 in een rapport aan het entraal Comité van de CPSU kon melden dat de ROK ondanks haar vijandige wereld-eschouwing "loyaal aan het regiem" is en dat haar ambtsdragers zijn te verdelen n drie categorieën, waarvan de eerste twee "volstrekt loyaal" tot "betrouwbaar", n alleen de laatste geneigd tot "ontduiken van de wetten". Het hoeft amper be-:oo t de hogere ROK-functionarissen, die Nederland mogen bezoeken of met Ne-:erlanders contact hebben op CVC- of WVR-conferenties, uitsluitend zijn terug te inden in de eerste twee categorieën, die met naam en toenaam zijn opgesomd.Er .s een overvloed aan indicaties dat de geheime dienst KGB, die met een aparte :irectie in de kerken opereert, diep is doorgedrongen in de ROK-hiërarchie en ıdjv. buitenslands reizende ROK-functionarissen zekere verplichtingen oplegt. ıe ROK-hiërarchie verbindt zich overigens openlijk tot "steun aan de vredelie-'ende buiten- en binnenlandse politiek van het grote en dierbare vaderland". Iet hoofd van de ROK, patriarch PIMEN van Moskou, verklaarde op 7 mei 1980 voor 'adio Moskou, dat "ons doel moet zijn, de bewapeningsrace in Europa en Noord-.merika te stoppen, een race die bijzonder gevaarlijk is geworden als gevolg 'an de NAVO-beslissing om nieuwe Amerikaanse nucleaire raketten in West-Europa :e plaatsen". In deze geest plegen ROK-vertegenwoordigers ook in het buitenland le zaak van vrede en veiligheid te bepleiten.

Iederland heeft sinds enige tijd een groeiend aantal bezoeken van ROK-geestelijken ›ntvangen, hoewel de ROK-provincie hier waarschijnlijk niet veel meer dan duizend .ed elt, Uit de schaarse gegevens blijkt ook, dat de bezoekers meestal ge-.nteresseerd zijn in CVC-activiteiten of contacten met vredesorganisaties en

confessionele partijen. Van 3 tot 12 oktober 1980 vertoefde hier bijv. een ROK-delegatie om naar eigen opgave "Nederlandse kerkgenootschappen te consulteren", maar om in werkelijkheid contact te zoeken met CDA, PPR, IKV, Pax Christi en NCEVS.

Opvallend is voorts dat de Metropoliet van Minsk en Wit-Rusland FILARET sinds zijn ambtsaanvaarding als Exarch voor West-Europa in december 1978 al minstens vijf maal voor onbekende redenen naar Nederland reisde. Wat hij hier kwam doen zou men kunnen afleiden uit het feit dat hij in 1979 een tweetal vredesonderscheidingen kreeg opgespeld in aanwezigheid van hoge Sowjetautoriteiten. Metropoliet JUVENALY, hoofd van de Buitenlandse Afdeling van de ROK, betoogde trouwens reeds bij de ambtsaanvaarding van FILARET in 1978, dat deze zich zou inzetten voor de intensivering van de contacten met de Westeuropese kerken tot beter begrip onder de volkeren en bevordering van de vrede, waarvoor hij uitdrukkelijk de N-bom een bedreiging noemde. Het laatst was FILARET van 23 tot 30 november 1980 in Nederland. Hij legde op 24 november een bezoek af bij de Raad van Kerken, die hij verzocht eerstdaags een delegatie uit de Sowjet-Unie uit te nodigen, op welk verzoek positief werd ingegaan. In de jaren zeventig is een periodiek overleg tussen de ROK en Pax Christi op gang gekomen, dat het laatst plaatsvond van 2 tot 10 oktober 1980 in de Sowjetsteden Zagorsk en Moskou. Op deze bilaterale bijeenkomst, die o.a. werd bijgewoond door twee Nederlandse afgevaardigden en internationaal ere-president van Pax Christi werd uitvoerig gesproken over "ontspanning, wapenbeheersing en ontwapening". Beide partijen spraken zich o.a. uit tegen de productie van de N-bom en tegen de stationering van nieuwe middellange afstandsraketten in Europa.

Oost-Westuitwisseling in politieke kring

Communistische en Oosteuropese instanties zijn de laatste jaren de voornaamste politieke stromingen in West-Europa, de sociaal-democratie en de christen-democratie, er steeds nadrukkelijker op gaan aanspreken om elk vanuit hun eigen motivatie met hen te gaan samenwerken voor détente en ontwapening. Ten aanzien van de eerste stroming kan men denken aan de ook door de CPN bijgewoonde Europese CP-en conferentie in het Hongaarse Tihany in december 1979, die geheel aan samenwerking met de sociaal-democraten was gewijd, en aan de toegenomen contacten met de Socialistische Internationale, die in hetzelfde teken stonden.

In nuari en mei 1978 spraken resp. V.V. ZAGLADIN, eerste plv. hoofd van de IA/CPSU verantwoordelijk voor West-Europa, en zijn ondergeschikte D.N. MOTSJALIN, verantwoordelijk voor Nederland, over ondermeer dezelfde zaak met kopstukken van de PvdA. Achter de schermen probeerde men van Sowjetzijde - kennelijk niet goed op de hoogte van de Nederlandse verhoudingen - zelfs te bemiddelen ten gunste van een toenadering tussen PvdA en CPN. De Nederlandse christendemocraten tracht men in de regel meer langs indirecte weg, nl. via kerkelijke lijnen te benaderen, doch in een enkel geval ook rechtstreeks door middel van m.n. de Oostduitse CDU.

De Ost-CDU erkent uitdrukkelijk de leidende rol van de SED, die zij kritiekloos gesteund heeft in alle omstreden kwesties zoals het neerslaan van de Oostduitse opstand in 1953, de oprichting van de muur in 1961 en de WP-inval in Tsjechoslowakije in 1968. Anders dan de Oostduitse Bond van Evangelische Kerken heeft zij nooit kritiek geleverd op de para-militaire schoolopleiding in de DDR, het atheïsme in het onderwijs en het ideologisch vijand-denken. De Ost-CDU telt ongeveer 140.000 leden en heeft in de 500 leden tellende Volkskamer een gefixeerd aantal van 52 vertegenwoordigers, die via de "Eenheidslijst van het Nationaal F ." worden aangewezen. Voorzitter en vice-voorzitter zijn resp. G. GÖTTING en Dr W. HEYL, die Nederland vele malen bezocht hebben. GÖTTING is tevens een van de zes plaatsvervangers van HONECKER in de Staatsraad, lid van o.m. de "Gesellschaft für Deutsch-Sowjetische Freundschaft" en van het presidium van de Oostduitse Vredesraad. Volgens betrouwbare gegevens is hij in ieder geval in de jaren vijftig geheim medewerker geweest van de geheime dienst MfS. Ook Dr HEYL zou door die dienst gerecruteerd zijn mede op grond van zijn NSDAP-verleden. De CDU-top wordt periodiek door HONECKER geïnformeerd over het SED-beleid. Sinds 1971 mag de Ost-CDU zich voornamelijk manifesteren op het gebied van de buitenlandse politiek, waarop zij onverkort de Sowjetrussische "vredespolitiek" verdedigt. In dat kader heeft zij de laatste drie jaar met instemming van de SED ook het contact met het CDA verdiept.

Zo voerde Dr HEYL tussen 21 en 30 november 1977 besprekingen met o.a. de drie toenmalige christendemocratische fractievoorzitters in de Tweede Kamer en met PPR-politici Van 5 tot 7 december 1978 kreeg Nederland opnieuw bezoek van HEYL, die op zijn beurt begin juli 1979 de PPR-l n WALTMANS en Van WINKEL in Oost-Berlijn ontving. Overigens is HEYL bepaald niet de enige contactman, want op 17 augustus 1979 had voorzitter GÖTTING een

ont :ing met . en in 1978, 1979, 1980 en 1981 was wetenschappelijk Ost-CDU-medewerker D. MELTZER steeds ongeveer een week in Nederland voor contacten met CDA en PPR, terwijl een driemansdelegatie van de Ost-CDU van 10 tot 17 oktober 1980 de gast was van het NIVON. Niettemin worden de belangrijkste relaties onderhouden door Dr HEYL, die voorzover bekend het laatst van 14 tot 18 oktober 1979 in Nederland verbleef en toen een gesprek had met de CPN en CDA-politici . Bij die gelegenheid deed hij een uitnodiging voor een tegenbezoek aan Oost-Berlijn, die uiteindelijk van 27 tot 31 augustus 1980 gehonoreerd werd door een CDA-delegatie

Directe medewerkers van de IA/CPSU verschijnen overigens tegenwoordig ook hoogstpersoonlijk in de Nederlandse politieke arena. Zij plegen zich dan evenwel niet aan te dienen als partij-apparatchiki, maar als min of meer onafhankelijke deskundigen of wetenschappelijke regeringsadviseurs. "Professor" V.V. ZAGLADIN, in feite dus eerste plv. hoofd van de IA/CPSU, had bijv. op 30 oktober 1979 vlak voor het TNF-debat een ontmoeting met de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Za Deze ontmoeting werd op dringend verzoek van ZAGLADIN gearrangeerd door een CPN-Tweede Kamerlid , die commissievoorzitter hiervoor had weten te interesseren. Tijdens de gedachtenuitwisseling lichtte ZAGLADIN het onderhandelingsaanbod van BREZHNEW van 6 oktober 1979 toe en gaf hij enkele parlementariërs persoonlijk het advies hun invloed bij de Nederlandse regering aan te wenden om rechtstreeks met de Sowjetregering contact op te nemen over een mogelijk wederzijds moratorium,dus inclusief de SS-20. Hij beloofde hen dat Moskou hierop positief zou ingaan, zodat zij konden rekenen op een mooi succes. Van 13 tot 15 maart 1981 vertoefde de "Amerika-kenner en ontwapeningsdeskundige" G.A. ARBATOW in Nederland in verband met de verschijning van zijn samen met de journalist W. OLTMANS geschreven boek over de buitenlandse Sowjetpolitiek. ARBATOW, die zijn carrière in het CPSU-apparaat heeft opgebouwd en begin maart 1981 lid van het CC werd, is momenteel directeur van het zg. Amerika-Instituut van de Sowjetacademie van Wetenschappen, dat als beleidsvoorbereidende instantie zeer nauw met de IA/CPSU is verbonden en ook ten behoeve van die afdeling in het buitenland actief is. Hij heeft tijdens zijn bezoek aan Nederland een reeks interviews gehad met de NOS-televisie, de dag- en weekbladpers en voerde behalve me e CPN-top ook gesprekken met de Vaste Kamercommissies voor Defensie en Buitenlandse Zaken, waarin hij ondermeer een toelichting gaf op de een maand eerder

dc BREZHNEW op het 26-ste CPSU-congres gelanceerde ontwapeningsvoorstellen. Gelet op sommige reacties heeft hij met zijn rustige manier van presentatie niet zonder succes het beeld proberen op te roepen van een "vredelievend" Sowjetbeleid, dat zich door zijn redelijkheid onderscheidt van de naar zijn oordeel onbesuisde en oorlogszuchtige politiek van de Amerikaanse regering.

Nederland wordt in het kader van dit vredesoffensief ook steeds vaker aangedaan door functionarissen van de innig met de IA/CPSU samenwerkende Internationale Afdelingen van andere Oosteuropese CP-en. Zo was hier van 11 tot 14 maart 1981 op uitnodiging van de PvdA een drie man sterke delegatie van de Hongaarse CP onder leiding van het hoofd van de IA van die partij, J. BERECZ. Deze heeft vele jaren aan de CPSU-academie in Moskou gestudeerd en geldt ondanks zijn genuan- erde benadering als iemand, die loyaal het internationaal CPSU-beleid onder- steunt. De laatste jaren heeft hij zich vooral doen gelden in de polemiek rond het euro-communisme en in de propaganda voor samenwerking met de sociaal-democratie op het stuk van ontwapening en ontspanning. Herhaaldelijk heeft hij zich opge- togen uitgelaten over de unieke betekenis van de N-bomcampagne en over de voor- be..dige rol van de CPN in de vredesacties. Gedurende zijn verblijf in Nederland vc .e BERECZ gesprekken met enkele prominenten van de CPN en met medewerkers van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Blijkens de Hongaarse pers verstonden BERECZ c.s. zich in het bijzonder met enkele vooraanstaande PvdA-vertegenwoordi- gers over kwesties van vrede en veiligheid, waarbij beide partijen zich uitspra- ken voor concrete stappen om de plaatsing van nucleaire middellange afstandsraketten in Europa te voorkomen. De Hongaarse delegatie werd eind maart gevolgd door een stduitse partijfunctionaris, het sectiehoofd van de IA/SED A. MARTER, voor besprekingen met CPN-vertegenwoordigers en sociaal-democraten.

Zoals reeds eerder aangegeven maakt de IA/CPSU gaarne gebruik van het "objectief wetenschappelijk" imago van haar (gecoöpteerde) medewerkers om in het westen "op niveau" de vredesproblematiek te kunnen aansnijden. Daartoe werd op 22 juni 1979 zelfs een speciale "Wetenschappelijke Onderzoeksraad voor Vredes- en Ontwapenings- vraagstukken" in het leven geroepen, waarmee van Nederlandse zijde reeds enige ervaringen zijn opgedaan. De oprichting van die Wetenschappelijke Vredesraad was een gezamenlijke inspanning van de Sowjetacademie van Wetenschappen,

---

het -an de IA/CPSU opgehangen Sowjetvredescomité en het Staatscomité voor Wet :hap en Techniek, dat met het KGB samenwerkt voor inlichtingenwerk op wetenschappelijk en technologisch gebied. De indruk was meteen al dat de pas opgerichte organisatie bedoeld was als een nieuw beïnvloedings-, mogelijk ook intelligence-instrument, dat zich zou aandienen als gespecialiseerde gesprekspartner voor westerse buitenlanddeskundigen en polemologen. De Raad omvat een vijftal secties, elk onder leiding van een "expert", zoals G.A. ARBATOW, die in maart 1981 in Nederland verbleef. Een ander sectiehoofd, de "ontwapeningsdeskundige" P.N. BYKOW, was reeds op 22 februari 1980 in Den Haag te gast geweest op een Openbare Hoorzitting van de Vaste Kamercommissies voor Buitenlandse Zaken en Defensie. Van 1 tot 3 april 1981 organiseerde de Wetenschappelijke Vredesraad in Moskou een Symposium over Europese Veiligheid en Samenwerking, ga -aan op Sowjetkosten werd deelgenomen door vertegenwoordigers uit 23 landen ·an Europa en Noord-Amerika. In Nederland is m.n. de Sowjetambassaderaad en KGB-officier P.N. KUPRIYANOW druk doende geweest hiervoor persoonlijke uitnodigingen te overhandigen, waaraan voorzover bekend in elk geval gehoor is gegeven door de directeur van het Polemologisch Instituut in Groningen , defensiespe-list van de PvdA-Tweede Kamerfractie , CPN-Eerste Kamerlid en diens partijgenoot, tevens secretaris van het Samenwerkingsverband ' Tijdens het Symposium werd vooral het "NAVO-rakettenbesluit" aan de kaak gesteld en kwam voorts een voorstel van CPSU-leider BREZHNEW ter sprake om te komen tot de vorming van een "gezaghebbend internationaal Comité van Wetenschappers, dat de wereldopinie moet doordringen van de noodzaak een kernwapenoorlog af te wenden".

enslotte heeft de Oost-Westuitwisseling, voorzover die vanuit Oost-Europa met politieke bijbedoelingen plaatsvindt, soms ook een wat complexer karakter in die zin dat zij gelijktijdig mikt op verschillende spraakmakende personen en instanties in politiek Nederland. Een voorbeeld is de bont samengestelde Sowjet-vredesdelegatie, die zich van 20 tot 27 oktober 1980 door het Samenwerkingsverband naar Nederland liet uitnodigen. Delegatieleider was V.A. MATVEYEW, die al in 1959 definitief geïdentificeerd werd als KGB-officier. Hij is bovendien instructeur van "een" afdeling van het CC/CPSU en lid van de Raad van Bestuur van de Vriendschapsvereniging USSR-USA, een combinatie die het erg waarschijnlijk -akt dat hij een instructeursfunctie heeft bij de IA/CPSU. Andere leden van delegatie waren de zich als "baptist" aandienende I.M. ORLOW, dus een

egenwoordiger van een groep gelovigen die over het algemeen niet het eerst in aanmerking komen om naar het buitenland te mogen, en de "ingenieur" G.F. BOBRITSKAYA, die eigenlijk vakbondsfunctionaresse en voedseldeskundige is en dus mogelijk toegevoegd om een goede beurt te maken bij de zich in de vredesproblematiek duidelijk profilerende Voedingsbond FNV. Tenslotte de IA/CPSU-medewerker A.D. POPOW, die in 1961 als diplomaat Nederland werd uitgewezen, en de "journalist" V.K. MOLCHANOW, werkzaam bij het persbureau NOVOSTI, dat onder verantwoordelijkheid van de IA/CPSU de Sowjetpropaganda in het buitenland verzorgt.

Bijna steeds begeleid door een CPN-escorte reisde het Sowjetgezelschap heel Nederland rond en voerde het gesprekken met representanten van kerkelijke groeeringen en vakbondsgeledingen, die het meest voor eenzijdige NAVO-stappen geporteerd zijn zoals Voedingsbondsvoorzitter Ook spraken zij met vertegenwoordigers van Universiteiten en van het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken. MATVEYEW liet weten bij bezoeken aan andere landen steeds te verwijzen naar het voorbeeld van Nederland, dat "koploper in de vredesstrijd"

De Oosteuropese ambassades en inlichtingendiensten

De meeste Oosteuropese vertegenwoordigingen in Den Haag, maar toch in het bijzonder de Sowjetrussische en in iets mindere mate de Oostduitse ambassades, hebben vanaf het begin een stimulerende rol gespeeld in de campagne tegen de N-bom en later de TNF-wapens. Daarnaast zoeken functionarissen van die ambassades steeds frequenter rechtstreeks contact met politieke, maatschappelijke en kerkelijke vertegenwoordigers om hier of in het betreffende Oosteuropese land zelf de kwestie van de kernwapens te bespreken, bovenal in kritische tijden van besluitvorming. Hun belangstelling gaat met name uit naar de defensie- en buitenlandspecialisten van de politieke partijen, maar ook naar de politiek leiders en uiteraard de politici, die vanouds makkelijk voor hen aanspreekbaar zijn. Nu hebben die ambassades natuurlijk de legitieme taak om hier de belangen van hun land te behartigen, slechts doet de wijze waarop ze dat in dit geval soms doen de vraag rijzen of ze zich daarbij altijd aan de diplomatieke regels houden en zich niet bezondigen aan onoorbare inmenging in Nederlandse aangelegenheden. Temeer omdat het personeel van de

Oos ropese vertegenwoordigingen gemiddeld voor dertig procent is ingeschakeld in het werk van de geheime diensten van hun land en in het geval van de Sowjet-ambassade zelfs voor bijna de helft.

In die contacten en ook in het overleg met de CPN is steeds een eerste plaats ingenomen door de Sowjetambassadeur, tot 28 januari 1979 door A.I. ROMANOW en daarna door zijn opvolger V.S. TOLSTIKOW. Toen in de eerste helft van 1979 verschillende persberichten opdoken over een officiële onderscheiding voor ROMANOW wegens "zijn bijdrage aan de bewustwording van de Nederlandse bevolking in haar verzet tegen de neutronenbom" en daarover Kamervragen aan de minister werden gesteld, ontstond grote commotie op de Sowjetambassade waarin ook de CPN werd gemoeid. Van ambassadezijde werden deze berichten aanvankelijk in alle toon-a..den tegengesproken, wat onderstreept werd door een officieel dementi van het Sowjetpersbureau NOVOSTI op 4 juli 1979. Pas toen van de andere kant de berichten staande werden gehouden gaf op 26 juli 1979 een woordvoerder van het Sowjetministerie van Buitenlandse Zaken toe, dat ROMANOW in de zomer van 1978 een "erespeldje" vanuit Moskou had ontvangen voor "zijn werkzaamheden ter bevordering va : vrede tussen de volkeren". Vermeld zij nog dat de Sowjetambassadeur de inspanningen van de andere Oosteuropese ambassades op vredesgebied aanwakkert en coördineert. Bekend werd dat KGB-officieren in Nederland een algemene instructie uit Moskou hebben ontvangen om de strijd tegen de N-bom te bevorderen, maar het is moeilijk vast te stellen hoe zij daar vorm aan gegeven hebben. Zoals in de aanhef reeds aangegeven is de Sowjetrussusche geheime dienst KGB één van de belangrijkste beïnvloedingskanalen voor de IA /CPSU, die daartoe een forse stem heeft in de offensief-operationele planning van die dienst. Het KGB herbergt een speciale "Dienst A", die zich toelegt op dergelijke activiteiten - in het KGB-jargon "actieve maatregelen" genaamd. In de laatste tijd zijn door overlopers vele mededelingen gedaan over die Dienst, die dus vooral tot taak heeft langs conspiratieve weg de buitenlandse Sowjetpolitiek te ondersteunen. "Dienst A" doet dat in samenspraak met de IA/CPSU door ondermeer het inzetten van beïnvloedingsagenten, die zich bewust of onbewust laten gebruiken als spreekbuis voor Sowjetbelangen, en door het verspreiden van desinformatie, deels juiste en onjuiste informatie of vervalsingen. Om die desinformatie in de westerse media overgenomen te krijgen moeten KGB-officieren in het buitenland vele en goede c. .cten opbouwen in de journalistieke wereld, wat mede verklaart dat de meeste buitenlandse Tass- en NOVOSTI-correspondenten in dienst van het KGB staan.

Een vers geval van desinformatie is vrijwel zeker een rapport over de Amerikaanse nucleaire strategie, dat in december 1980 anoniem werd toegezonden aan Nederlandse nieuwsagentschappen en politici, die in de kernwapendiscussie betrokken zijn. Het rapport was reeds bekend als een vervalsing die aan het eind van de aren zestig in verscheidene Westeuropese landen opdook. Het bevat deels juiste gegevens, die ontleend zijn aan documenten, waarvan het KGB in het begin van de jaren zestig in het bezit werd gesteld door een als agent gerecruteerde Amerikaanse sergeant. Deze had ze ontvreemd uit een kluis van het U.S. Armed Forces Courier Centre op het Parijse vliegveld Orly. Er zijn echter toevoegingen en nderingen in aangebracht, die moeten aantonen dat Amerika toen reeds speelde met plannen om van Europa een slagveld te maken. Het rapport wordt nu aangeboden als boekwerkje onder de titel "Top Secret Documents on U.S. Forces Headquarters in Europe, Information Books No. 1" en heeft een nieuwe, in oktober 1980 gedateerde inleiding van vijftien pagina's meegekregen. De strekking van die inleiding is dat misschien wel sommige details maar beslist niet de hoofdlijnen van de inmiddels ongeveer twintig jaar oude documenten zijn achterhaald, omdat de Amerikanen met hun Pershing II- en Cruiseraketten blijkbaar nog steeds uit zijn op een beperkte Europese kernoorlog. De opzet is dus onmiskenbaar om ook op deze wijze stemming te kweken tegen de NAVO-voornemens inzake de TNF-modernisering.

april 1981.